113. MEKTUP

١١٣- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ : اِلَى جَمَالِ الدِّينِ حُسَيْنٍ فِى بَيَانِ الْفَرْقِ بَيْنَ جَذْبَةِ الْمُبْتَدِى وَبَيْنَ جَذْبَةِ الْمُنْتَهِى وَاَنَّ مَشْهُودَ الْمَجْذُوبِينَ فِى الْاِبْتِدَاءِ لَيْسَ اِلاَّ الرُّوحُ الَّتِى هِىَ فَوْقَ مَقَامِ الْقَلْبِ وَاَنَّهُمْ يَتَخَيَّلُونَ اَنَّ ذَلِكَ الشُّهُودَ شُهُودُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِعْلَمْ اَنَّ الْاِنْجِذَابَ وَالْاِنْجِرَارَ لاَيَكُونُ اِلاَّ اِلَى مَقَامٍ هُوَ فَوْقَ مَقَامِ السَّالِكِ لاَ اِلَى مَا فَوْقَ فَوْقَ مَقَامِهِ وَكَذَا الْحَالُ فِى الشُّهُودِ وَنَحْوِهِ فَلَيْسَ لِلْمَجْذُوبِينَ الَّذِينَ لاَسُلُوكَ لَهُمْ بَعْدُ بَلْ لَهُمْ فِى مَقَامِ الْقَلْبِ اِنْجِذَابٌ اِلَى مَقَامِ الرُّوحِ الَّذِى فَوْقَ مَقَامِ الْقَلْبِ وَالْاِنْجِذَابُ الْاِلَهِىُّ اِنَّمَا هُوَ فِى جَذْبَةِ الْمُنْتَهِى الَّتِى لاَمَقَامَ فَوْقَهَا وَاَمَّا جَذْبَةُ الْبِدَايَةِ فَلَيْسَ الْمَشْهُودُ فِيهَا اِلاَّ الرُّوحَ الْمَنْفُوخَ يَعْنِى فِى آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَلَمَّا كَانَتِ الرُّوحُ مَخْلُوقَةً عَلَى صُورَةِ اَصْلِهِ **"اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ"** اِعْتَقَدُوا شُهُودَ الرُّوحِ شُهُودَ الْحَقِّ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ وَحَيْثُ كَانَتْ لِلرُّوحِ مُنَاسَبَةٌ قَلِيلَةٌ مَعَ عَالَمِ الْاَجْسَامِ اَطْلَقُوا عَلَى ذَلِكَ الشُّهُودِ اَحْيَانًا شُهُودَ الْاَحَدِيَّةِ فِى الْكَثْرَةِ وَاَحْيَانًا قَالُوا بِالْمَعِيَّةِ وَشُهُودُ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ لاَيُتَصَوَّرُ بِدُونِ حُصُولِ الْفَنَاءِ الْمُطْلَقِ الَّذِى يَتَحَقَّقُ فِى نِهَايَةِ السُّلُوكِ ﴿شِعْرٌ﴾:

وَمَنْ لَمْ يَكُنْ فِى حُبِّ مَوْلاَهُ فَانِيًا * فَلَيْسَ لَهُ فِى كِبْرِيَاهُ سَبِيلٌ

وَلَيْسَ لِهَذَا الشُّهُودِ مِسَاسٌ بِالْعَالَمِ أَصْلاً وَالْفَرْقُ بَيْنَ الشُّهُودَيْنِ اَنَّهُ لَوْ كَانَتْ لَهُ مُنَاسَبَةٌ بِالْعَالَمِ بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ فَلَيْسَ هُوَ شُهُودَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ فَاِنْ اِنْتَفَتِ الْمُنَاسَبَةُ اَصْلاً فَهُوَ عَلاَمَةُ الشُّهُودِ الْاِلَهِىِّ جَلَّ وَعَلاَ وَاِطْلاَقُ الشُّهُودِ هُنَا اِنَّمَا هُوَ بِوَاسِطَةِ ضَيْقِ الْعِبَارَةِ وَاِلاَّ فَالنِّسْبَةُ لاَمِثْلِيَّةٌ وَلاَكَيْفِيَّةٌ كَالْمُنْتَسَبِ اِلَيْهِ لاَيَحْمِلُ عَطَايَا الْمَلِكِ اِلاَّ مَطَايَاهُ

TÜRKÇE ANLAMI

Bu mektup Cemâleddin Hüseyin'e yazılmış olup *seyr u sülûk*un[150] başında olan sâlikin cezbesiyle *seyr u sülûk*un sonunda olan sâlikin cezbesi arasındaki farkı ve yolun başında olan cezbelilerin şahit oldukları şeyin kalp makamının üstündeki ruh olduğunu ancak onların bu gördüklerini, Hakk Subhânehû'yu görme olarak hayal ettiklerini açıklamaktadır.[151]

Hamd Allah içindir. Selam seçtiği kullarının üzerine olsun.

Bilmiş ol ki; cezbelenme ve çekilme ancak sâlikin makamının üstündeki (bir üst) makama olur. Yoksa sâlikin makamının üstündeki makamın üstüne olmaz. Müşâhade[152] ve diğer hallerde de durum aynıdır. Kaldı ki sülûku[153] olmayan (yola koyulmayan) meczûblar için henüz şühûd yoktur. Bilakis onlar için kalb makamındayken bu makamın üstünde olan ruh makamına cezp edilme (çekilme) vardır.

İlâhî cezbe ancak yolun sonuna ulaşmış müntehînin cezbesinde olur ki onun üstünde bir makam yoktur. Başlangıç cezbesine gelince onda *rûh-ı menfûh* yani Adem'e (Aleyhi's-Selâm) üflenilen ruhtan başka bir şey müşâhede edilmez.

Ruh aslının sûretinde yaratıldığı için ve *"Allah da Adem'i kendi sûretinde yarattığından"*[154] dolayı onlar rûhu müşâhede etmeyi Hakk Te'âlâ ve Tekaddes hazretlerini müşâhede sandılar. Şöyle ki; ruhun madde âlemiyle azcık bir münâsebeti olduğundan dolayı bazen bu müşâhedeye *"şuhûdu'l-ahadiyyeti fi'l-kesreti (ehadiyyeti kesrette görme)"* adını verdiler. Bazen de *mai'yyet* (her daim Hakk ile beraber olma) dediler. Halbuki Hakk Subhânehû'yu müşâhede, *seyr u sülûk*un sonunda gerçekleşen *mutlak fenâ*[155] makamına ulaşmaksızın düşünülemez.

"Mevlâ'sının aşkında fânî olmayan,
O'nun yüceliğine yol bulamaz!" (Şiir).

---

[150] *Seyr u sülûk*: bkz., C. 1, 71. Mektubun dipnotu.
[151] Bu mektupArapça Mektubat 1. cilt, 287. Mekup ile birlikte okunmalıdır.
[152] Müşâhede: İlâhî tecellîleri temâşâ, mânâ alemini seyretme.
[153] Sülûk yola girmek, Hakk'a giden yola koyulmak demektir.
[154] Bu hadis için bkz. C.1, Mektup 95 in ilgili dipnotu.
[155] Mutlak fenâ için bkz. C.1, Mektup 6 daki ilgili dipnot.

Bu müşâhedenin bu âlemle hiçbir ilgisi yoktur. Müşâhedeler arasındaki fark şöyledir: Müşâhedenin herhangi bir şekilde bu âlemle bir münâsebeti varsa bu Hakk Subhânehû'nun müşâhedesi değildir; âlemle müşâhede arasındaki bu irtibat tamamıyla yok olursa bu, ilâhî müşâhedenin göstergesidir. Buna mutlak olarak müşâhede denmesi ifade yetersizliği sebebiyledir. Yoksa bu nisbette[156], müntesebün ileyh (Allah)de olduğu gibi, bir benzerlik ya da keyfiyet sözkonusu olmaz.

"Sultanın ihsanlarını ancak kendi kervanları taşıyabilir." (Şiir).

KELİME ANLAMI

113. < : اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ **Yüz on üçüncü mektup** اِلَى جَمَالِ الدِّينِ حُسَيْنٍ **Cemâluddîn Hüseyin'e gönderilmiştir** *(Neye ilişkindir?)* فِى بَيَانِ الْفَرْقِ **Farkı açıklamasına ilişkindir** *(Neredeki?)* بَيْنَ جَذْبَةِ الْمُبْتَدِى **Mübtedî'nin cezbesiyle** وَبَيْنَ جَذْبَةِ الْمُنْتَهِى **Müntehî'nin cezbesi arasındaki** وَاَنَّ مَشْهُودَ الْمَجْذُوبِينَ **Ve cezbelilerin müşâhede ettiği** *(Ne zaman?)* فِى الْاِبْتِدَاءِ **Başlangıçta** لَيْسَ **Değildir** اِلاَّ الرُّوحُ الَّتِى **Ancak o ruhtur ki;** هِىَ **O** *(Neredir?)* فَوْقَ مَقَامِ الْقَلْبِ **Kalbin üstündedir** وَاَنَّهُمْ يَتَخَيَّلُونَ **Onlarsa hayal ediyorlar ki;** اَنَّ ذَلِكَ الشُّهُودَ **Bu müşâhede** *(Nedir?)* شُهُودُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ **Hak Sübhânehû'yü müşâhededir** >

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah içindir وَسَلاَمٌ Selam *(Kime olsun?)* عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ O kullarına olsun ki; اصْطَفَى Onları seçmiştir اِعْلَمْ Bil ki! اَنَّ الْاِنْجِذَابَ وَالْاِنْجِرَارَ Manevi çekilme ve sürüklenme لاَيَكُونُ Olmaz اِلاَّ اِلَى مَقَامٍ Ancak o makama olur ki; هُوَ O makam *(Nedir?)* فَوْقَ مَقَامِ السَّالِكِ Sâlikin makamının üstündedir لاَ اِلَى مَا Yoksa o makama olmaz *(Ki o makam nedir?)* فَوْقَ فَوْقَ مَقَامِهِ Salikin makamının üstündeki makamın üstündedir وَكَذَا الْحَالُ Durum yine aynıdır *(Nerede?)* فِى الشُّهُودِ وَنَحْوِهِ Müşâhede ve benzer haller de فَلَيْسَ لِلْمَجْذُوبِينَ Meczuplar için yoktur اَلَّذِينَ Öyle meczuplar ki;

---

[156] Nisbet: Sâlikin Allah'a bağlanma hali.

لاَسُلُوكَ لَهُمْ Sülûkleri yoktur بَعْدُ Henüz بَلْ لَهُمْ Bilakis onlar için vardır (Neredei?) فِى اِلَى مَقَامِ مَقَامِ الْقَلْبِ Kalp Makamı'nda (Ne vardır?) انْجِذَابٌ Cezbelenme / çekilme (Nereye?) الرُّوحِ Ruh Makamı'na اَلَّذِى Öyle Ruh Makamı ki; فَوْقَ مَقَامِ الْقَلْبِ Kalp Makamı'nın üstündedir وَالاِنْجِذَابُ الاِلَهِىُّ İlâhi cezbelenme اِنَّمَا هُوَ Ancak o (Nerde olur?) فِى جَذْبَةِ لاَمَقَامِ الْمُنْتَهِى Seyr-i Sülûk'ün sonuna gelen müntehînin cezbesinde olur اَلَّتِى Ki; فَوْقَهَا Onun üstünde bir makam yoktur وَاَمَّا جَذْبَةُ الْبِدَايَةِ Başlangıç cezbesine gelince فَلَيْسَ الْمَشْهُودُ فِيهَا Orda müşâhede edilen değildir اِلاَّ الرُّوحَ الْمَنْفُوخَ Ancak üflenen / menfûh ruhtur يَعْنِى فِى آدَمَ عَلَيْهِ السَّلاَمُ Yani Adem (a.s.)'e üflenen وَلَمَّا كَانَتِ الرُّوحُ Ne zaman ki ruh oldu (Ne?) مَخْلُوقَةً Yaratılmış (Ne üzerine?) عَلَى صُورَةِ اَصْلِهِ Aslının sûreti üzerine اِنَّ اللّٰهَ "Şüphesiz Allah خَلَقَ آدَمَ Adem'i yaratmıştır عَلَى صُورَتِهِ Kendi sûretinde" اِعْتَقَدُوا İnanmışlardır ki; شُهُودَ الرُّوحِ Ruhu müşâhede (Nedir?) شُهُودَ الْحَقِّ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Hak Teâla ve Tekaddes'i müşâhededir وَحَيْثُ كَانَتْ Olduğundan (Ne için?) لِلرُّوحِ Ruh için (Ne?) مُنَاسَبَةٌ قَلِيلَةٌ Az bir münâsebet (Neyle?) مَعَ عَالَمِ الاَجْسَامِ Cisimler âlemiyle اَطْلَقُوا Kullanmışlardır (Neye?) عَلَى ذَلِكَ الشُّهُودِ Bu müşâhedeye اَحْيَانًا Bazen (Ne kullanmışlardır?) شُهُودَ الاَحَدِيَّةِ Ehâdiyyet'i müşâhede (Nerde?) فِى الْكَثْرَةِ Kesrette وَاَحْيَانًا Bazen de قَالُوا بِالْمَعِيَّةِ Mâiyyet (her an Allah ile olma) demişlerdir وَشُهُودُ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Yüce Hak Teâla'yı müşâhede لاَيُتَصَوَّرُ Düşünülemez بِدُونِ حُصُولِ الْفَنَاءِ الْمُطْلَقِ Mutlak Fenâ gerçekleşmeksizin اَلَّذِى Öyle mutlak Fenâ ki; يَتَحَقَّقُ Gerçekleşiyor (Nerede?) فِى نِهَايَةِ السُّلُوكِ Seyr-i Sülûk'ün sonunda ﴿شِعْرٌ﴾ :Şiir:

وَمَنْ لَمْ يَكُنْ Kim olmazsa (Nede?) فِى حُبِّ مَوْلاَهُ Mevlâ'sının sevgisinde (Ne olmazsa?) فَانِيًا Fâni فَلَيْسَ لَهُ Onun için olmaz (Neye?) فِى كِبْرِيَاهُ Mevlâ'nın yüceliğine (Ne olmaz?) سَبِيلٌ Bir yol

وَلَيْسَ لِهَذَا الشُّهُودِ Söz konusu müşâhede için yoktur (Ne?) مِسَاسٌ بِالْعَالَمِ Âlemle bir bağlantı اَصْلاً Hiçbir şekilde! وَالْفَرْقُ Fark (Nerede?) بَيْنَ الشُّهُودَيْنِ İki müşâhede arasında

أَنَّهُ *(Nedir?)* Şudur ki; لَوْ كَانَتْ لَهُ Eğer onun için olursa مُنَاسَبَةٌ *(Ne?)* Bir münâsebet بِالْعَالَمِ *(Neyle?)* Âlemle بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ *(Nasıl?)* Herhangi bir şekilde فَلَيْسَ هُوَ O müşâhede değildir شُهُودَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ *(Ne?)* Hak Sübhânehû'yü müşâhede فَانْ انْتَفَتْ Eğer bulunmazsa اَلْمُنَاسَبَةُ اَصْلاً *(Ne?)* Hiçbir şekilde münâsebet فَهُوَ O müşâhede عَلاَمَةُ الشُّهُودِ اْلاِلَهِيِّ جَلَّ وَعَلاَ *(Nedir?)* Yüce Allâh-u Teâla'yı müşâhedenin alâmetidir وَاطْلاَقُ الشُّهُودِ Müşâhedenin kullanılması هُنَا *(Nerede?)* Burada اِنَّمَا هُوَ *(Nedendir?)* Ancak o بِوَاسِطَةِ ضَيْقِ الْعِبَارَةِ İfade yetersizliğindendir وَاِلاَّ Yoksa فَالنِّسْبَةُ Bu nispet لاَمِثْلِيَّةٌ وَلاَ كَيْفِيَّةٌ *(Nedir?)* Misli ve keyfiyeti olmayan bir şeydir كَالْمُنْتَسَبِ اِلَيْهِ Münteseb'ün ileyh'de olduğu gibi لاَيَحْمِلُ Taşıyamaz عَطَايَا الْمَلِكِ *(Neyi?)* Sultanın bahşişlerini اِلاَّ مَطَايَاهُ Ancak binek hayvanları / kendi kervanları taşır

